

kakor prvi, ker oba sestavlja solitarna kislina, to je zeló kislá tekočina, ki orumení rastlinske in živalske tvarine.

Solitar zamore si pa vsak kmetovalec dober kup sam napraviti na krajih, kjer nahaja se miren in vlažen zrak, lukničasta z organskimi ostanki in z apnom, kalijem in magnezijo „z grenko zemljo“ zmešana tla. V taki zemlji napravi se solitarno kislí kalij — solitar — solitarno-kisló apno in magnezija; zadnji dve rudnini ste za rastline tudi važni. Kaj mora pa storiti kmetovalec, da pridobí si mnogo teh soli? V ta namen si sezida v mirnem in vlažnem kraju majhen ne predebel zid iz lukničaste, apnene zemlje, kateri je primešano tudi nekoliko glin, in jo pomeče s slamo zmešanim pepelnim mortom. Ta zid pokrije potem s streho, ter ga poliva večkrat z vodo. Soli, ki pridobí si jih na ta način, zamore porabiti z dobrim vspehom posebno za travniški gnoj.

Sedaj zvedeli smo vse tvarine, ki služijo rastlinam deloma v hrano, deloma pospešujejo njih rast itd., samo ena ni bila še omenjena in ta je fosforova kislina, ki nahaja se v rastlinah posebno v semenu kot fosforova kislá sol. Fosforovo kislino dobimo v obliki belega prahu, ako košček fosforja sožgemo pod steklenim zvoncem. Ta kislina nahaja se pa uže narejena v nekaterih telesih, posebno v kosteh sesavcev in tičev. Zarad tega rabijo tudi koščení pepel za gnojenje polja; pa ne samo v koščenem pepelu, tudi v rastlinskem pepelu je veliko te kisline, isto tako tudi v nekaterih rudninah, ki so pa tako redke, da si jih ne moremo lahko pridobiti.

Pepel je najboljši gnoj za rastline, ker ima vse tvarine v sebi, iz katerih obstojí vsaka rastlina; posebno važen izmed teh tvarin je razun fosforove kisline tudi kalij, ki se v pepelu nahaja v obliki pepeljike, to je, belosivkaste tvarine lužnega okusa. Da je kalij za rastline neobhodno potrebna tvarina, bilo je uže večkrat omenjeno, in to bi si morali zlasti tisti gospodarji dobro zapomniti, ki sadili so po več let krompir ali pa repo na en in isti kraj in na ta način storili polje čisto nerodovitno za te rastline. Kaj jim je toraj storiti, da zboljšajo to zemljo? Pognoje naj tako zemljo s pepelom in hitro razvideli bodo na čvrsti rasti teh in drugih rastlin korist tega gnojenja.

Kmetovalci, posebno kranjski,

varujte se lažnjivih prerokov!

Od več strani se nam pripoveduje, da zakotni pisarji tu in tam nadlegujejo kmetovalce dežele naše (Kranjske), in se jim ponujajo za izdelovanje pritožb zoper novo vcenitev zemljišč zarad uravnave gruntne davka. Ker pa taki ljudje v prvi vrsti gledajo le na to, da si s tem naklonijo dober zaslužek, se kmetom prilizujejo in jim obetajo zlate gradove, ki jih z dotičnimi pritožbami doseči upajo.

„Novice“ so uže v enem prejšnjih listov opozorile kmetovalce, naj ne zanemarijo pritožb (reklamacij), katere so opravičene in utrjene, al svariti moramo pred pretiranimi pritožbami, ki se v veliki množini po fabriški izdelujejo in zato nimajo nobene veljave.

Pa tudi za vsako malenkost se ni pritoževati, ker skušnja uči, da se malokedaj tistemu, ki trdi, da je proti drugemu previsoko vcenjen, kaj zniža, ampak navadno le drugemu cena povekša za dotični kos; torej v takem slučaju sam sebi ni nič koristil, pač pa svojega sosedá oškodoval.

Kdor ima toraj kako upravičeno pritožbo narediti zoper to, da ta ali uni kos zemlje ni uvrsten v pravi razred, in če kaj ni prav merjeno, ali če mu

je kak kos pripisan, ki pa ni njegov, ali nasprotno, če je kak njegov kos pripisan komu drugemu, ta naj tako pritožbo županu naznani ustmeno, kateri jo bode v zato ondi pripravljene pole brezplačno vpisal. Župani imajo tudi poduk v rokah, kako naj se dotične pritožbe zapisujejo. Tudi ležijo pri županu mape in pa dotične pole vsacega posestnika, iz katerih svoje posestvo razvidi in se iz tega o vsem stanji svojega zemljišča prepričati more. Čemu toraj za delo denar trositi, ker se vse to brezplačno doma opraviti more!

Omenimo naj pa še, da če kedo o vcenitvi svojega zemljišča kakega bolj natančnega pojasnila potrebuje, naj se obrne do dotičnih izvoljenih vcenilcev svojega okraja, kateri so o vsem najbolj podučeni, ker so pri izvrševanju vcenitve od kraja do kraja hodili in toraj poznajo razmere celega vcenitvenega okraja, ne pa le ene same občine. Ti možje jim bodo vedeli najboljše njih zadeve pojasniti in jim svetovati. Da so oni in pa udje deželne vcenitvene komisije svojo dolžnost vestno spolnili, spričuje to jasno vsemu svetu, da se je davkno breme kranjske dežele, s katerim je bila dosedaj silno preobložena, zdatno zmanjšalo. Tem možem bodite hvaležni, pa jim tudi v prihodnje zaupajte!

Politične stvari.

Slovenski jezik pred državnim zborom.

Hudo razburil je pod predsedstvom dr. Stremajerja nedavno sklenjeni odlok c. kr. više dunajske sodnije, po katerem se ima vprihodnje jeziku slovenskemu popolno zapreti pot v vse c. k. sodnije na Kranjskem. Da je ta odlok iznenadil tudi še posebno naše poslance, pa vse druge njih tovariše, bodi si Slovane bodi si poštene Nemce, ki vsem narodom mnogojezične naše Avstrije privošijo ravnopravnost, omenil je uže unidan dopis z Dunaja, ki je napovedal, da so gospodje vit. Schneid, dr. Tonkli in dr. Poklukar prejeli nalog, da izdelajo interpelacijo do Nj. ekselence ministra pravosodja dr. Pražaka, kako pridejo Slovenci na Kranjskem do tega, da je v sodnijah njihov jezik nemški, in kako misli ministerstvo storiti, da ravnopravnost jezika slovenskega v uradih obveljá, kakor to zahteva naravno pravo in ustavna vladina.

Tako-le se od besede do besede glasi

interpelacija viteza Schneida in tovarišev

do pravosodnega ministra v zbornici poslancev 11. marca.

„Pred nekoliko dnevi je bilo v javnih listih čitati od besede do besede ponatisnen odlok c. kr. najviše sodnije, po katerem slovenski jezik nima pravice prihajati pred sodnije.

Iz časopisov in iz raznih drugih verjetnih poročil se je tudi izvedelo, da je c. kr. predsedstvo više deželne sodnije v Gradci ta odlok c. kr. najviše sodnije naznanilo ne samo vsem sodnijam tamošnjega okrožja više deželne sodnije, ampak tudi drugim oblastnijam in uradam, ki njej niso podložni.

Podpisani ne smejo zamolčati, da je tako meritorni odlok, kakor tudi očividna skrb predsedništva c. kr. više deželne sodnije v Gradci, onemu odloku zagotoviti hitro in povsod uplivajoče razširjenje, vzbudila čut najglobočje nevolje v onem lojalnem, državi udanem in cesarju zvestem narodu, ki prebiva v jednom delu Štajerske in Koroške, na Kranjskem, Primorskem in v Istri, ko vidi, da mu navedeni odlok krati njegove z

državnimi osnovnimi postavami zagotovljene pravice, pa žali tudi njegovo narodno čast.

Razžaljen je narod v svoji pravici, ker ta rabsodba izključuje od države priznana mu ravnopravnost njegovega jezika v uradu ter skruni njegovo narodno čast, ker se smatra njegov jezik tako, kakor da bi ga ne bilo, kot nenavaden v deželi, in ako se rabi, da se more to smatrati kot vzrok ničevosti

Resno prepričani, da ne more niti iz uradne instrukcije niti iz splošnega sodnijskega reda deželna viša sodnija izvajati pravice, formalno odločevati tam, kjer bi imela odločiti samo o meritorni pritožbi strank;

z ozirom na to, ker ste obe razsojevajoči viši instanci ignorirali, da ima čl. 19. državne osnovne postave vzvratno ali nazaj delujočo moč na obstoječe ž njo morebiti v protislovji stoječe zakone in postavno moč imajoče naredbe in ker sta paragrafu 13. podvrgli tak pomen, kateri — v deželi navadni jezik razširja v nek sodnijsk jezik ali v deželi navaden sodnijsk jezik — naravnost nasprotuje duhu tega zakona in državnega osnovnega zakona;

in z ozirom na to, da je v rabsodbi navedeni razlog, „da je nemški jezik izključivi sodnijski jezik na Kranjskem“, naravnost nerresničen, ker se uže 30 let na Kranjskem, Štajerskem in sploh v vseh onih krajih dežel, kjer prebivajo Slovenci, pri sodnijah mnogokrat tudi slovenski uraduje, katerim viša deželna sodnija sama daje slovenske tiskovine za odloke in rabsodbe in ker so med vsem tem časom sodnije brez zaprek do najnovejšega časa sprejemale slovenske vloge ter izdajale rabsodbe in odloke v istem jeziku;

nadalje z ozirom na to, da je z dvornim dekretom od 22. septembra 1835. leta, št. 109, z ministersko naredbo od dne 15. marca 1862. leta, št. 865. in koncem z državno osnovno postavo o občnih pravicah državljanov od 21. decembra 1867. l., št. 142. d. z. raba slovenskega jezika pri sodnijah pozitivno določena in pravica slovenskega naroda glede neovirane rabe njegovega jezika v uradu zagotovljena;

potem z ozirom na to, da po najviši resoluciji od 31. oktobra 1785. l., št. 489 „ima višja deželna sodnija sicer natanko ozirati se na rabljene formalnosti pri reševanju kake pravde, opažene pomanjkljivosti niži sodniji takoj naznaniti ter jih za prihodnje ustaviti, kjer pa zakon na opuščen predpis izrečno ne določuje ničevosti, tam naj je take pomanjkljivosti ne ovirajo ter naj sodi“; nikoli in nikjer pa ni vzrok ničevosti to, če sodnik svojo rabsodbo izroči stranki v slovenskem jeziku in zato bi se s tem slučajem ne bilo imelo ravnati kot ničevostnim;

naposled z ozirom na to, da je omenjeni odlok najviše sodnije žaljenje pravic, zagotovljenih z državnimi osnovnimi postavami, ki je tem večje v svojih posledicah, ker so se pri c. k. okrožni sodniji v Celji, kakor se sliši uže samo zaradi razglašanja onega odloka v zadnjih dneh odbile tri slovenske vloge slovenskih strank, a je dolžnost visoke vlade, da celó tam varuje in brani, kjer neprizivni odlok sodnij kratijo splošne pravice državljanov, dovoljujejo si podpisani do Nj. ekselence voditelja pravosodnega ministerstva staviti vprašanje:

1. Ali je visoki vladi znana rabsodba c. k. najviše sodnije od 16. februarja l. l. št. 1697 in od c. k. višje deželne sodnije predsedništva v Gradci ukazani razglas tega odloka do podložnih sodnij in drugih, celó avtonomnih oblastnij?

2. Kaj namerava visoka vlada storiti, da s tem odlokom najviše sodnije žaljeno pravico Slovencev

do ravnopravnosti njih jezika v uradu zopet v veljavo dene?“

Pl. Schneid, dr. Vošnjak, dr. Poklukar, Nabergoj, knez Windischgrätz, Klun, Obreza, dr. Tonkli, grof Hohenwart, V Pfeifer, grof Margheri, Herman, baron Gödel, dr. Vitezić, grof Harrach, knez Lobkovic, dr. Rieger, Zeithamer, knez Schwarzenberg, dr. Šrom, knez Alfred Liechtenstein, grof Brandis, grof Kinsky (in mnogi česki in nemško konservativni poslanci).

Cerkvene stvari.

Strossmayerjeva pôstna okrožnica.

Svitla zvezda obnebja jugoslovanskega, prevzvišeni biskup Josip Juraj Strossmayer je razveselil se svojo postno okrožnico ves slovanski, posebno slovanskokatoliški svet. Iz nje veje prijetni duh pravega domoljubja; iz nje veje srčna ljubezen do katoliške cerkve in posebej do stolice rimske kot studenca dušnega in telesnega blagostanja. Z milim glasom kliče in vabi prevzvišeni vladika v jako obširnem listu naše nezjedinjene brate Slovence, raztrešene po ledenih širjavah velike Rusije, po zelenih livadah Srbije, Moldave, Valahije, Bosne in po prijaznih južnih deželah avstrijske države, naj se vendar enkrat odpovedó nesrečnemu razkolništvu in povrnejo v naročje rimske katoliške cerkve.

Zjedinite se! kliče viši pastir, kajti v jedinosti se stolico rimsko je vir vsake sreče začasne in večne. A ne sam jaz, kliče in vabi vas tudi namestnik Kristov papež Leo XIII. v okrožnici svoji; da še celó vabi vas po njem sama previonost božja. Kaj je življenje, poziv in delovanje solunskih bratov med našimi prededi in nju poslavljenje v najnovejšem času, nego klic božji, da se zjedinite!

Ni li poslal Najvikši našim očetom moža, da jih združita; in sicer moža, ki sta jedinost visoko čislala kot najimenitnejši znak prave cerkve. Skušala sta jo ohraniti in utrditi, kar kaže vsaka nju stopinja bodi si pred prihodom bodi si po prihodu k našim očetom. Nista li iskala in našla na poti h Kozarom ostanke rimskega papeža sv. Klemenca, naslednika sv. Petra? in ni pokazal Bog s tem činom nju srčno ljubezen do stolice rimske? Kakošno je bilo nju življenje v Carigradu? Ali nista pokazala pri vsaki priložnosti, da ne držita se Totijem, marveč z Rimom? In ko ju pokliče Najvikši v naše pokrajine, bilo je nju delovanje glavni namen, da bi zvezala naše brate z Rimom. V to svrhu poslužujeta se jezika slovanskega in prestavita sv. pismo in druge cerkvene knjige na jezik slovanski — sredstvo, ki je najbolj pospeševalo jedinost Slovencev z naslednikom sv. Petra. Ako želita kacega privoljenja ali tolažbe, ne obračeta se v Carigrad, marveč v Rim; ona ne iščeta sreče v viru prevzetnosti, ošabnosti in razpora, iščeta je raji v viru ponižnosti, ljubezni in jedinosti; z jedno besedo, ne obračeta se v novi, marveč v stari Rim. Zato jima je hvaležen namestnik Kristov, ter pospešuje nju delovanje med Slovenci s tem, da potrdi slovenski jezik kot liturgični jezik; drugič da osnovi „panonsko-moravsko“ nadškofijo neodvisno od nemških škofov; v to svrhu imenuje in posveti ju v škofa. Konstantina, najvrlejšega boritelja rimske cerkve, imenuje Cirila; kajti kakor nekdanj Ciril Aleksandrski proti Nestorianizmu, tako bojuje se sedaj naš sv. brat proti razkolništvu. Ker pa kmalu umre, pokoplje ga Rim kot najvikšega cerkvenega dostojanstvenika. Enako spoštuje Metoda, ter ga varuje po smrti Cirilovi proti ptujim navalom.